

Выходзіць
з 20 снежня
1945 года

НАСТАЎНІЦКАЯ

ВЫДААННЕ АСВЕТНІКАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

№ 70
(5401)
Чацвер,
13 чэрвеня
2002 года

Лета-2002

У Нарачанскай дзіцячай краіне

Пытанні сыпаліся адно за другім, ля мікрафона ў зале выстраілася чарга дапытлівых падлеткаў, і літаральна праз паўгадзіны ў нас узнікла ўражанне, што гэтым пытанням увагою не будзе канца. Нехта кінуў рэпліку: "А ці не хочацца на Нарач?" А ў адказ: "Не, там шчыра вядома халодна для купання". Прэс-канферэнцыя з журналістамі дзіцячай, маладзёжнай і педагогічнай прэсы набірала абароты. Юным лідэ-

рам і аматарам пра, часовым насельнікам рэспубліканскага аздараўленчага летніка "Зубра-ня" было цікава даведацца ад нас пра ўсё: як робіцца газета, на якіх тэмах варта пісаць, як стаць галоўным рэдактарам, чаго мала матэрыялаў пра музыку, зорак кіно, пра ўзаемныя вучняў і педагогаў, бацькоў і дзяцей, пра розныя прафесіі і ў якіх ВНУ іх набіраць.

У прыватнасці асабіста ў мяне адна дзяўчынка запыталася,

ці можа наша газета апублікаваць яе заметку ў якіх праблемах дзяцей нас, журналістаў, больш за ўсё хвалююць. Другая юная асоба пацкавала, як наша газета падтрымлівае беларускую паэзію. А трэці падлетак нават выказаў такое меркаванне: "Мае сабакі - педагогі, і "Наставніцкая газета" для іх вельмі аўтарытэтная. Некаторыя наставнікі чытаюць пра новыя тэхналогіі ў навучанні і адразу рэагуюць іх укараніць у сваёй працы, што не зусім даспадобы нам, вучням. Ці можа "НГ" патлумачыць педагогам, што ім не варта занедага захоплення гэтымі тэхналогіямі? Бо гэтыя разумныя, дасведчаныя нашыя дзеці.

Застаецца парадавацца за іх, а яшчэ таму, што тут, у летніку, яны атрымалі магчымасць праявіць сябе, свае здольнасці ў канкрэтных справах, якімі поўніцца штодзённая дзейнасць.

Дзеці ў нашым летніку разам з дарослымі самі арганізуюць свой актыўны адпачынак. Мы, педагогі, ваякуем, з самага пачатку даем ім пэўную ўстаноўку, якая гучыць прыкладна так: "Кожнае ваша слова мы памятаем, кожная ваша слуханая думка не прападае дарэмна". Гаворыць педагог-арганізатар Марына Шапкова: "Вядома, гэта толькі першыя дні ім не проста ў летніку: складана прывыкнуць да распрадкі дня, да захавання сістэмы законаў і правілаў, да наладжвання асабістых кантактаў. Тут мы, педагогі, псіхологі, імкнемся дапамагчы ім. Якім чынам? Пачынаем вывучаць іх здольнасці, інтарэсы, рысы характэру, а потым, у адпаведнасці з асабістым рэйтынгам кожнага, наладжваем жыццё дзіцячага калектыву". Паспеху дабіваюцца педагогі-прафесіяналы, якія разумюць, як важна падняць "статус" кожнага дзіцяці ў вачах яго сяброў, - пражывае яна.

Дзеці ў нашым летніку пачынаюць сваядзейна сабе літаральна з нуля. Тут адсутнічаюць усялякія ярлыкі і стэрэатыпы ў адносінах да іх з боку дарослых. Мы гаворым: калі ласка, праяві сябе, а мы паглядзім і будзем прымаць цябе такім, які ты ёсць на самай справе. Так, напрыклад, дзяўчынка, якая блізкараваля-

асабілай краіны, напісала: "Я ў сабе аб'яўляю шматлікімі рознымі". І гэтыя словы пра многае сведчаць.

- Хадземце да нас, - паклікалі мяне дзяўчынкі, удзельніцы прэс-канферэнцыі, якія сядзелі на доўгім пярэстым пярэ, што ўрэзаўся ў блакітную роўнядзь возера. І тут нарэшце пачало збывацца маё прадчуванне Нарачы...

Міхкові распачалася шчырая размова.

- А вы чыталі вершы У. Караткевіча, што надрукаваны ў "Нашай Ніве"? Я вельмі люблю гэтых пісьменнікаў, - сказала Жаня.

- А сама вершы пішаце? - Так, але пакуль нікому не паказваю. Мару наступіць у падунверсітэт на факультэт беларускай філалогіі. А можа да вас у радыёшколу прыйсці з сяброўкамі, паглядзець, як робіцца газета?

- Канешне.

І мне стала хораша на душы. Маё прадчуванне ад сустрэчы з Нараччу нечакана прымяна ўзбагацілася знаёмствам з такімі вольнымі, цудоўнымі дзяўчынкамі, якія і ў наш час імкнуцца больш чытаць, чым гледзець тэлевізар, і канешне ж, марюць... Як захаваць гэты ўсё, запамінаць, не разгубіць?..

Ірына КУЛІКОўСЬКІХ.
Фота Юрыя БОНДАРАВА.

Навіны 2002 - год мадэрнізацыі

Развіццё інфармацыйных тэхналогій будаваць чалавечы розум ужо больш як паўстагоддзе. Раней кожнае дзесяцігоддзе, год, а цяпер кожны месяц распрацоўваюць выдатныя тэхнікі, якія дазваляюць пра новыя дасягненні. А праз нейкі час і гэтыя навіны становяцца будзённымі. Камп'ютары назаўсёды ўвайшлі ў нашы жыццё. Сёння пашыраная работа з тэкстамі, фотадымкамі і відэаграфікай немагчыма без Інтэрнета і электроннай пошты, а зямляныя ападкавыя для многіх пачынаюцца толькі тады, калі ўключана гульнёвая прыстаўка.

І ўсё ж вядучыя вытворцы працэсараў вектар сваіх даследаванняў накіроўваюць на прафесійных карыстальнікаў ПК. Менавіта яны ацэняюць на практыцы ўсе прапановы. Адно з апошніх у канцы мая прадставіла кампанія Intel.

У Маскве расійскія дылеры кампаніі былі выстаўлены на агляд новыя камп'ютары на базе мікрапрацэсараў для настольных сістэм Intel Pentium-4 з тактавымі частотамі 2,53, 2,40 і 2,26 ГГц. Усе тры наборы мікрасхем - 845G, 845E, 845GL - аснашчаны Інтэграванымі сродкамі падтрымкі высокахуткаснай універсальнай паслядоўнай шынны (USB 2.0).

Як адзначыў на прэс-канферэнцыі спецыяліст расійскага прадстаўніцтва Intel па прымяненню прадукцыі Віталій Бяляўцаў, новыя працэсары забяспечваюць карыстальнікам больш высокую прадукцыйнасць, якая ў сваю чаргу дае магчымасць для шырокапаўнамоўнай перадачы лічбавых музыкальных запісаў, фатаграфій, фільмаў у лічбавым фармаце. Дарэчы, універсальны папулярны розных лічбавых прыставак адрываў адным з галоўных фактараў палітыку набору мікрасхем новага пакалення. Так, да канца 2001 года лічбавыя камеры ўжо мелі 33 працэнты амерыканскіх карыстальнікаў Інтэрнета. Паводле прагнозаў, да канца 2002 года гэты паказчык вырасце да 60 працэнтаў.

У той жа час наступіць пагаршэнне сітуацыі на рынку персанальных камп'ютараў у 2001 годзе адчуваюцца і цяпер. У аналітычнай кампаніі Gartner лічаць, што сёлета значнага росту рынку ПК не адбудзецца, гаворка пойдзе толькі пра мадэрнізацыю. У якасці адной з яе прычын адзначаюцца неабходнасць абнаўлення машын папярэдняга пакалення ў сувязі з заканчэннем жыццёвага цыкла. У бліжэйшы час павялічыцца шкідлівасць спажывання да партатыўных камп'ютараў. Што да базавай канфігурацыі, то ў канцы 2002 года, як прадказваюць спецыялісты, яна будзе ўключаць працэсар з тактавай частатой 3,5 ГГц, апэратыўную памяць аб'ёмам 512 МБ жорсткі дыск ёмістасцю 300 ГБ.

Ігар КАНДРАЛЬ.

У Беларусі пройдзе навукова-практычны семінар "Нематэрыяльная культура спадчына: праблемы і перспектывы"

Ён будзе наладжаны 20-21 чэрвеня ў Мінску. Яго арганізатарамі з'яўляюцца Нацыянальная камісія па справах ЮНЕСКА, Міністэрства культуры Беларусі, Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры, Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору НАН Беларусі, Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Францыска Скарыны.

Як паведаміў прэс-сакратар МЗС Павел Латушка, семінар праводзіцца ў рамках работ па падрыхтоўцы заяўкі на ўключэнне ў спіс ЮНЕСКА "Шэдзёры вуснай і нематэрыяльнай спадчыны чалавечтва" вуснага і песнянага фальклору Усходняга Палесся. Асабліва гэтага рэгіёну з'яўляецца абсалютна ўнікальнай вуснай спадчынай - традыцый, звычаяў, рытуалаў, якія страчаны іншымі славянскімі народамі, але захаваліся да сённяшніх дзён ва Усходнім Палессі.

БЕЛТА.

Семінары

Прафесію выбіраем у першым класе

Прафарыентацыя ў пачатковых класах - такога яшчэ не было. Пад эгідай РЦПМ на базе сярэдняй школы № 30 Мінска будуць праведзены семінары па тэме "Прафесійная арыентацыя ў пачатковых класах", куды будуць запрошаны кіраўнікі метадычных аб'яднанняў пачатковых класаў сярэдніх школ Кастрычніцкага раёна сталіцы.

З самых першых класаў дзіця набывае другую сям'ю, імя якой - школа. Калі дзіця ў сярэднім бывае ў ёй шэсць гадоў, дык гэта складае адну чацвёртую сутрачнага часу. Але многія бываюць там і больш. Экзамінацыйны ўмовы сямі ўсё менш і менш дазваляюць бацькам быць са сваімі дзецьмі, гаварыць, абмяркоўваць, паказваць, вучыць і марыць з ім. А гэта азначае, што будучае нашай нацыі ў многім залежыць ад школьнага выхавання. Кожны маленькі чалавек абавязкова калісьці вырастане і стане шукаць сваё месца ў жыцці, у тым ліку і прафесійным. Задумваючыся над гэтым, прыходзіць да высновы, што сапраўдным профі становіцца тыя, хто свой Інтэрэс да якой-небудзь справы падмацоўвае стараннасцю і працавітасцю. Знакаміты дыржор Міхал Фінберг прызнаваў у Інтэрв'ю, што, прыступаючы да работ у аркестры, працаваў па 12-15 гадзін у суткі. А выхаванне любові да працы, становачых адносін да яе, працавітасці, цярпення, уседлівасці і іншых характэрных

якасцей пачынаецца з ранняга дзяцінства, г.зн. з пачатковай школы. І галоўная роля ў гэтым працэсе належыць настаўніку. Таму размова аб рабоце па прафарыентацыі ў пачатковых класах і была распачата з кіраўніка метадычных аб'яднанняў настаўнікаў пачатковых класаў.

Цэлы навукавы год педагогі сярэдняй школы №30 Мінска Ядвіга Антонаўна Максімавіч і Тамара Эдуардаўна Барысенка працавалі над стварэннем праекта будучай праграмы па прафарыентацыі ў пачатковых класах. Ім настольна дапамагла педагог-практык Таццяна Эдуардаўна Кахто. На семінары наставнікі пазнаёмілі ўдзельнікаў з будучым тэарэтычным праектам праграмы па прафарыентацыі, расказалі пра мэты і задачы праграмы, аб формах работ па яе рэалізацыі, аб пераходах пачатку і пераходу на наступны этап.

Цікавай была практычная частка семінара, галоўным удзельнікам якой сталі дзеці, вучні Т. Э. Кахто, якая на справе адпрацоўвала тэа-

рэтычную частку праграмы. Каго толькі дзеці не прадставілі! Гэта дызайнеры, будаўнікі, архітэктары, мастацтвазнаўцы, скульптары, шкловыдзімалышчы, артысты, музыканты, экскурсаводы па горадзе, пабудаваным сваімі рукамі. Выступленні дзяцей падмацоўвалі іх жа малюнкамі і доказамі ў практычнасці прымянення таго альбо іншага матэрыялу, з якога выраблены скульптуры. Шкловыдзімалышчы называлі сваю трыбку кароўнай палачкай. Бо толькі з яе дапамогай можна вырабляць цуды са шкла. Дзеці расказвалі аб працэсе работ і неабходных інструментах, аб падрабязнасцях да чалавечых якасцей той альбо іншай работы. Музычныя творы ў выкананні маладых артыстаў мелі свой поспех.

У рабоце семінара прымала ўдзел і псіхолог школы Жанна Міхайлаўна Бізук. Яна засяродзіла ўвагу на неабходнасці і важнасці арганізацыі прафарыентацыйнай работы з пачатковымі класамі. "Ва ўзросце "чамучак" важна падтрымліваць і развіваць любы Інтэрэс і вучыць іх не адступаць пры першых цяжкасцях", - гаварыла Жанна Міхайлаўна. Кіраўнікі метадычных аб'яднанняў атрымалі практычны матэрыял, які, спадзяюцца, дапаможа развіваць і працягваць работу. Гэта слоўнічкі словы для работ на ўроках рускай мовы па прафарыентацыі; прыкладны змест слоўніка прафесій для вучняў пачатковых класаў; віды работ са слоўнікавымі словамі; рэкамендацыі экскурсій; формы работ па прафарыентацыі ў пачатковых класах. У працэсе работ семінара наступалі прапановы аб дапаўненні ў праграму, якія будуць улічаны пры яе складанні на будучы год. Падзімалася пытанні пераважнасці сярэдняга звяна, назапашвальнасці матэрыялу.

Раіса МАЛІНОўСКАЯ.

У перамогі салёны прысмак

У Мінску на беразе Цнянскага вадасховішча адбылася ваенна-спартыўная эстафета для дзяржаўнай моладзі. З ініцыятывай яе правядзення выступіла адміністрацыя Саветаўскага раёна сталіцы.

Напярэдадні мерапрыемства ў навукавыя ўстановы прыняты былі разнапланаваныя запрашэнні прыняць удзел у спаборніцтвах. Прыкласлася да іх і паліцэйскія з прафесійнай спаборніцтваў.

Неабходна адзначыць, удзельнікам ваенна-спартыўнай эстафеты трэба было вытрымаць няпростыя іспыты. Амаль трохкіламетровая дыстанцыя ўключала ў сабе не толькі бег па перасечанай мясцовасці. Падлеткі пераходзілі таксама вадную перашкоду, амаццалі вышыню пераправу над кастром, пераходзілі пад калючымі дротам, вызначалі азміут, даставілі важныя данясенні, пераносілі параненых, вялі стральбу з меўматычнай вінтоўкі, кідалі сапёрныя лапаты... За "праколы" на тым ая іншым этапе спаборніцтваў судзі назначалі штрафныя ачкі. А завяршылася эстафета раскладаннем зямляндзя агня. Тым удзельнікам эстафеты, хто не змог захаваць запалі сухімі паліцы пераадоленнем вядучай перашкоды прадстаўляюцца "крэсіва", але ў дадатак да іх зноў жа штрафныя ачкі.

Весткі

Па адзінадушнаму меркаванню ўдзельніц адміністрацыі Саветаўскага раёна сталіцы, інспекцыі па справах непаліцэйскіх, раённага ваеннага камісарыята, па выніках спаборніцтваў лепшым быў прызначаны ваенна-патрыятычны клуб "Тарнада". Хлапчукі, якія прадставілі гэты клуб, умудрыліся адравацца ад каманды Мінскага дзяржаўнага фінансава-эканамічнага каледжа, што заняла другое месца, ажно на дзесяць хвілін.

Зрэшты, раней "Тарнада" ўжо ўдзельнічаў у міжнародных спаборніцтвах, якія праходзілі ў Калінінградзе, куды з'ехаліся сорак чатыры каманды. Ваенна-патрыятычны клуб заняў тады шостае месца. Там жа, у Калінінградзе, удзельнікі "Тарнады" выступілі ў ролі інструктараў у ходзе экстрэмальнага лагера, арганізаванага для школьнікаў. На рахунку клуба - і іншыя перамогі.

Трэцяе месца ў ваенна-спартыўнай эстафете заняла каманда сталічнага ПТВ №63.

Усім пераможцам былі ўручаны дыпламы і граматы. Граматай за волю да перамогі ўзнагародзілі таксама каманду Мінскага дзяржаўнага вышэйшага радыётэхнічнага каледжа.

Пасля заканчэння эстафеты каардынатар спаборніцтваў Аляксей Слінько ў размове са мной зазначыў: "Калі я глядзеў на хлопчыкаў на фінішы, бачыў блыск у іх вачах, лішні раз пераконаўся, што такія мерапрыемствы вельмі важныя для падлеткаў".

Дарэчы, паводле слоў Аляксея

Слінько, напачатку ў ваенна-спартыўнай эстафете выказалі жаданне ўдзельнічаць нават дзяўчаты з Мінскага паліграфічнага каледжа, але потым адмовіліся. Магчыма, прадставіць цудоўнага пола напалохла пераадоленне ваднай перашкоды або паветраная пераправа... Так або інакш, але імкненне дзяўчат пахвалінае. У Расіі, напрыклад, яны - паўнапраўныя ўдзельніцы падобных спаборніцтваў. А выступаць горш за дзяўчат хлопцы нежэ не да твару.

Напрыканцы застаецца дадаць: пры падвядзенні вынікаў ваенна-спартыўнай эстафеты для дзяржаўнай моладзі было прынята рашэнне зрабіць яе традыцыйнай і праводзіць кожны год.

Святлана МАКАРАВА.

Юных артыстаў віталі цёпла

Летнія каникулы пачынаюцца з цудоўнага, цёплага, як промні сонца, свята - Дня абароны дзяцей. Менавіта да яго аддзел адукацыі Заслаўскага гарвыканкама падрыхтаваў падарунак для выхаванцаў Радзівіцкай школы-Інтэрната, дзе жывуць і вучацца 215 дзяцей-сірот.

Школа-Інтэрнат (пасёлак Радзівіцкі) гасцінна прымае юных артыстаў з Заслаўя.

Вучні з дапамогай педагогаў

склалі канцэртную праграму, у якой прымалі ўдзел узорныя дзіцячы ансамбль народнай песні "Крыніца" (кіраўнік - Н.Н.Маскалёва), вавальная група сярэдняй школы №3 (кіраўнік - І.А.Амеліна), вучні сярэдняй школы №2 Андрэі Канонік, Ірода Салавея, №3 - Дзіма Амбразыч, Віця Трасцянка. Яны ўдзельнікі і пераможцы агляду-конкурсу мастацкай самадзейнасці "Зоркі Заслаўя".

Інтэрнатаўцы вельмі цёпла сустракалі юных артыстаў. Тавары дзяўчаты спявалі ад усмешак, у вачах блішчалі іскрынікі радасці. Некаторыя папулярныя песні гледчыя спявалі разам з гасцямі.

У школе-Інтэрнаце таксама ёсць гурткі, у якіх дзеці займаюцца спевамі і танцамі, таму да канцэрта яны мелі і іншую, так бы мовіць, прафесійную, цікавасць - паспрабаваць пафарнава, а можа, і чамусьці павучыцца.

Невялікім дапаўненнем да канцэртнай праграмы сталі сімплы, але неабходныя для выхаванцаў школы-Інтэрната падарункі. Гардскі камітэт БПСМ падараваў Інтэрнатаўцам канцэртныя прылады, шампуні, зубную пасту, а аддзел фізкультуры, спорту і турызму - футбольныя майкі, ракеткі і шарыкі для настольнага тенісу.

Намеснік дырэктара Іа Міхайлаўна Макляк шчыра падзякавала гасцям.

У гутарцы з дырэктарам школы-Інтэрната Анатолем Аляксандравічам Вятохам перад развітаннем мы прайшлі да вышываў, што такія сустрэчы павінны мець працяг і стаць традыцыяй.

Наталія СЕЛІВЕРСТАВА.

Паважаныя чытачы!

Працягваецца падпіска на другое паўгоддзе 2002 года. Падпіска на "Наставніцкую газету" можна ў любым паштовым аддзяленні ці ў агенцтве "Белсаюздруку".

газета
НАСТАЎНІЦКАЯ

выданне асветнікаў
Рэспублікі Беларусь

Падпісны кошт на паўгоддзе для індывідуальных падпісчыкаў - 13200 рублёў; на квартал - 6600 рублёў; на месяц - 2200 рублёў. Па ведамаснай падпісцы: на паўгоддзе - 27000 рублёў; на квартал - 13500 рублёў; на месяц - 4500 рублёў. Індэкс для індывідуальнай падпіскі - 63867, для ведамаснай - 63363.

**Вядомы тэзіс "Адукацыя праз усё жыццё" ў нема-
ло ступені тычыцца і сучасных кіраўнікоў. Такую ма-
гчымасць у падрыхтоўцы, перападрыхтоўцы і павы-
шэнні кваліфікацыі прадастаўляе ім Акадэмія кіравання
пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь. У ёй набываюць
новыя веды кіраўнікі самага высокага ўзроўню, у тым
ліку міністры, дэпутаты. Пра асаблівасці навукальнай
установы, якая рытуе кіраўніцкі састаў дзяржавы, рас-
казвае нашаму карэспандэнту дырэктар інстытута
дзяржаўнай службы Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце
Рэспублікі Беларусь, кандыдат гістарычных навук,
дацэнт Віктар ГЕРМЯНЧУК.**

**- Віктар Васільевіч, як
вядома, структура Акадэміі
кіравання складаецца з чаты-
рох інстытутаў. Было б цікава
даведацца, што ўяўляе са-
бою кожная з гэтых навука-
вых устаноў? Якія функцыі
для іх вызначаны?**

- Акадэмія кіравання пры
Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь
створана ўжо амаль 11 гадоў
назад. Яе задачы - падрыхтоўка,
перападрыхтоўка і павышэнне
кваліфікацыі кіруючых кадраў.
Зыходзячы з асноўных функ-
цый дзейнасці нашай устано-
вы, створана і яе структура. Яна
складаецца з чатырох інстытутаў,
якія займаюцца адрознымі ад-
паведнымі сферамі дзейнасці.

Так, інстытут вышэйшых
кіруючых кадраў займаецца па-
вышэннем кваліфікацыі ра-
ботніцкага апарату дзяржаўнага
кіравання. Ён працуе па дзяр-
жаўнаму заказу, і штогод вучобу
ў ім праходзяць 4000 кіраўнікоў.
Гаворка ідзе аб вышэйшым
кіраўнічым персанале, пачынаю-
чы ад начальніка ўпраўленняў і
заканчваючы нават міністрамі.

У гэтым інстытуте навучанне
праходзіць па кароткатэрміно-
вай праграме. Кіраўнікі павышаю-
ць кваліфікацыю ў рамках
сваіх службовых абавязкаў альбо
праходзяць толькі функцыя-
нальную падрыхтоўку. Навучан-
не звычайна працягваецца 10-
12 дзён.

Падрыхтоўкай будучай элі-
ты для кіруючых сфер займа-
ецца ў Акадэміі інстытут дзяр-
жаўнага кіравання. Ён забяспечы-
вае падрыхтоўку спецыя-
лістаў у галіне дзяржаўнага
кіравання з ліку моладзі, якая
заканчыла школу альбо тэх-
нікум. Ён жа прадастаўляе ма-
гчымасць атрымання другой вы-
шэйшай адукацыі. Спецыфіка
гэтага інстытута заключаецца ў
тым, што толькі ў ім існуюць
спецыялізаваныя, па якіх рытуе
каля будучыя кіраўнікі. Гэта
дзяржаўнае кіраванне і эканоміка,
а таксама дзяржаўнае
кіраванне і права. Адапаведна
выпускі і атрымліваюць квалі-
фікацыю менеджэра-эканаміста
і юрыста з улікам на кіраўнічую
работу. У інстытуте навукаваецца
125 студэнтаў на бюджэтнай
аснове. Конкурс звычайна скла-
дае 4-5 чалавек на месца.

Трэцяя ўстанова, якая ўва-
ходзіць у склад Акадэміі, -
інстытут дзяржаўнай службы.
Ён займаецца перападрыхтоў-
кай кіруючых кадраў дзяр-
жаўнага і гаспадарчага кіраван-
ня.

У нас займаюцца прад-
стаўнікі розных сфер дзейнасці

і розных галін вытворчасці. Гэта
можа быць кіраўнік завода, аль-
бо сацыяльнай сферы раёна ці
вобласці. Але ўсе яны павінны
валодаць навыкамі кіраўніка,
менеджэра.

У Інстытуте дзяржаўнай
службы, уліваючы яго спе-
цыфіку, існуюць тры асноўныя
спецыялізацыі: дзяржаўнае
кіраванне, міжнародныя ад-
носіны і кіраванне суб'ектамі га-
спадарання.

Па спецыяльнасці "Дзяр-
жаўнае кіраванне" мы ведаем
перападрыхтоўку спецыялістаў
па наступным спецыялізацыям:
дзяржаўнае і месцавае кіраван-
не, разглядаючы нацыянальнай
эканоміка, кіраванне сацыяль-
най сферай і інфармацыйнай
тэхналогіяй ў дзяржаўным кіра-
ванні.

Спецыяльнасць "Міжнарод-
ныя адносіны" ўключае такія
спецыялізацыі, як знешняя палі-
тыка і дыпламатыя, міжнарод-
ныя эканамічныя адносіны. З
гэтага навукавага года ўвай-
лаў такую спецыялізацыю як мит-
ная справа.

Кіраванне суб'ектамі гаспа-
дарання прадугледжвае спецы-
ялізацыю "Дзялавае адміністра-
ванне", "Эканоміка і кіраванне
на прадпрыемствах", у тым ліку
аграрнага комплексу.

Фінансавы і банкаўскі ме-
неджмент - таксама спецы-
ялізацыя, якую мы пачалі куль-
тываваць зусім наўдзячу.

У гэтым годзе было выраш-
ана адкрыць такую спецы-
ялізацыю як "Псіхалогія кіраван-
ня". Яна пакуль эксперымен-
тальная, камерцыйная, але ў
будучым зойме ў інстытуте сваё
пачэснае месца.

Перападрыхтоўка ажыц-
цяўляецца на базе дзяржаўнага
заказу і на камерцыйнай аснове.
Дзяржаўны заказ складае 380
чалавек. З іх 80 - на вочнай фор-
ме навучання. Каб трапіць у спіс
дзяржаўнага заказу, трэба атры-
маць рэкамендацыю калегі
Міністэрства альбо Дзярж-
камітэта адпаведнай галіны, ці
рашэнне аблвыканкама або
Мінскага гарвыканкама, а
таксама мець адпаведны стаж
працы і быць залічаным у рэзерв
кадраў. Але гэтага недастаткова.

Для паступлення ёсць шчы-
стныя іспыты: суб'яднаванне
па аснове канстытуцыйнага
ўпарадкавання нашай дзяржавы,
па асноўных накірунках унутра-
шняй і знешняй палітыкі, а такса-
ма па выбранай спецыяльнасці;
суб'яднаванне альбо экзамен
па замежнай мове.

Акрамя гэтага адрозніваюцца і
прафесійна-асобныя якасці

кіраўніка. Такія ацэнка ажыц-
цяўляецца з дапамогай тэстаў,
суб'яднаванняў з псіхалагамі.

Сёння ў нашым інстытуте
займаецца каля 1300 чалавек.
Гэта кіраўнікі самых розных ўз-
роўняў. Ідучы на вучобу да нас і
дэпутаты. Адметна, што сям'я
слухачоў штогод выдзяця ад-
бор у Расійскую акадэмію дзяр-
жаўнага кіравання.

Адапаведна дагавору паміж
нашымі ўстановамі на вучобу ў
Расію мы адпраўляем 5 чала-
век. Гэта перспектывыя людзі,
якія пасля заканчэння Расійскай
акадэміі накіроўваюцца на вы-
шэйшыя кіруючыя пасады ў
рознай галіне альбо ў органы
Саюза Беларусі і Расіі.

Чацвёрты інстытут - гэта на-
вукава-даследчая інстытут тэорыі
і практыкі дзяржаўнага кіра-
вання. Гэта невялікае струк-
турнае падраздзяленне выкон-
вае заказы органаў дзяржаўна-
га кіравання ў галіне распра-
цоўкі нарматыўных дакументаў.
Напрыклад, на аснове распра-
цовак вучоных нашай акадэміі
быў прыняты Указ Прэзідэнта
аб зацвярджэнні канцэпцыі
дзяржаўнай кадровай палітыкі.

Установай таксама распра-
цоўваюцца метадычныя матэ-
рыялы ў галіне атэстацыі кад-
раў, работы з іх рэзервам. Раз-
віваюцца розныя дакументы, у
тым ліку экспертныя ацэнкі за-
конаў, і гэта работа - вельмі
важная. Як вядома, адукацыя
заснавана на навуцы. І новыя
распрацоўкі ў галіне тэорыі і
практыкі дзяржаўнага кіраван-
ня адрэзку паступаюць у вучоных
працэс, адказваючы такім чы-
нам на заплыты нашых слухачоў.

Дарчы, і студэнты актыўна
займаюцца навукава-даследчай
дзейнасцю. Як прыклад - ак-
тыўны ўдзел нашых студэнтаў у
Рэспубліканскім конкурсе наву-
ковых работ, дзе мы займаем
лідзіруючы пазіцыі.

Слухачы таксама ўдзельніча-
юць у даследаваннях. Аб гэтым
сведчаць выпускія кваліфіка-
цыйныя работы. Гэта - спільна
тэорыі і практыкі, дзе на канкрэтны
прыклад і фактаў свайго прад-
прыемства, раёна, вобласці аль-
бо ўвогуле галіны кіраўніцкі сп-
робуць тэарэтычна і практычна
асацываць дзяржаўную палітыку
і яе рэалізацыю. Напрыклад, да-
ючы рэкамендацыі па ўдасканал-
ненні арганізацыйных сістэм кіра-
вання, рознага роду эканамічных
працэсаў і г.д. Дарчы, скажыце,
што ў якасці старэйшых дзяр-
жаўных эканамічных камісій
выступаюць вышэйшыя службо-
выя асобы рэспублікі.

Выпускі ў нас праходзяць

некалькі разоў у год, у залеж-
насці ад тэрмінаў навучання.
Між іншым скажу, што ў нас ужо
пачалася прыёмная кампанія. У
чэрвені ў нашым інстытуте бу-
дуць праводзіцца адборачныя
іспыты новага кантынгенту
Інстытута дзяржаўнага кіраван-
ня. Нядаўна праведзены
алімпіада, дзе былі абраны
лепшыя навушчыні, якія стануць
сёлетня студэнтамі Акадэміі кіра-
вання.

**- Віктар Васільевіч, што
дае Акадэміі такая гучная
прыстаўка - "пры Прэзідэнце
Рэспублікі Беларусь"?**

- Хачу адзначыць, што ўста-
нова не мае ніякіх ілгот і не кары-
стаецца ніякімі прывілеямі. У

наш дзейнічаюць такія ж стаўкі
аплатаў працы, як і ў іншых наву-
кавых установах. Адна, і самая
галюнная, адметнасць нашай у-
становы - мы атрымліваем кіро-
учы ўказанні ад Прэзідэнта і яго
Адміністрацыі. Азначыць, што пры
ўстаноўленні ў нашай рэспубліцы
прадэцкага кіравання была
завяшчана павышана ўвага да кад-
равага патэнцыялу органаў дзяр-
жаўнага кіравання. І з 1995 года
Акадэмія кіравання перайшла ў
падпарадкаванне Прэзідэнта Рэ-
спублікі Беларусь. Гэта азначае,
што кадравая палітыка нашай
дзяржавы знаходзіцца ў кампе-
тэнцыі яе Кіраўніцтва.

На наўдзячым семінары
кіраўнікоў рэспубліканскіх і ме-
сцовых органаў дзяржаўнага
кіравання была абмеркавана
нацыянальная мадэль грамад-
скага развіцця краіны і прабле-
мы сучаснай кадравай палітыкі.
Прэзідэнт па-рэшэншаму на-
стойвае на тым, што па ўмовах
карэнтных пераўтварэнняў неаб-
ходны новы кадравы патэнцыял
кіраўнікоў. За гэтым стаіць аб-
наўдзячэнне кіраўніцкага апарату,
павышэнне кваліфікацыі ўжо
дзейючых работнікаў, далучэнне
да дзяржаўнай службы здоль-

най, ініцыятыўнай моладзі.

**- Якія асноўныя прыя-
рытэты вызначаюць сёння ў
кадравай палітыцы дзяржа-
ва? Які ён - сучасны кіраўнік?**

- На аснове ўжо згаданага
нацыянальнай мадэлі грамад-
скага развіцця краіны неабход-
на фарміраваць дзяржаўнае
мысленне кіруючых кадраў.
Кожны кіраўнік павінен быць пе-
рарананым дзяржаўнікам. Пры
падборы кадраў неабходна
ўлічваць іх палітычныя якасці,
маючы на ўвазе не партыйную
прыналежнасць, а іх разуменне
суадносін грамадскіх працэсаў,
уменне выкарыстоўваць палі-
тычныя формы і метады рабо-
ты.

І яшчэ адна задача - гэта
адаптацыя кадравога корпуса,
у тым ліку і саміх кіраўнікоў, да
сучасных умоў дзейнасці, перш
за ўсё - да ўмоў сацыяльна ары-
ентаванай рынковай эканомікі.
Веды, умелі і навыкі дзяр-
жаўных службавых павінны пас-
таўна мадэрнізавацца і адпа-
вядваць патрабаванням дзяр-
жаўнай палітыкі і стратэгіі сацы-
яльна-эканамічнага развіцця.

Акрамя гэтага, стаіць
праблема аб павышэнні права-
вой культуры нашых кіраўнікоў.
Строгае прытрымліванне за-
казаў дае гарантыю паспяхо-
вай работы многіх звяноў
дзяржаўнага апарату. Стаіць
таксама праблема стандарты-
зацыі яго работы. Тым самым
мы прызнаем, што кіраванне -
асаблівая сфера прафесійнай
дзейнасці, дзе існуюць свае
крытэрыі ацэнкі, свае патраба-
ванні і магчымасці. Паступаючы
мы прыходзім да пераканання,
што без прафесіяналізацыі
дзяржаўнай службы працаваць
сёння немагчыма.

Згадзіцеся, дзяржаўны чала-
век дзейнічае ад свайго імя
дзяржава павінна быць пера-
канана, што ён будзе праца-

ваць правільна, а грамадства
павінна ўсведамляць, што яго
дабрабыт залежыць менавіта
ад здольных кіраўнікоў.

Але важна зразумець, што
гэта вельмі адказная, складаная
і цяжкая работа. Тым больш калі
кіраваць дзяржаўнае ва ўмовах
пераходнага перыяду.

Нацыянальная мадэль раз-
віцця нашага грамадства не вы-
ключае ролі навуцы ў працэсе
дзяржаўнага кіравання. Канеш-
не, мы можам выкарыстоўваць
вопыт іншых краін. Але нам не-
абходна свае, нацыянальныя тэ-
орыі і практыка дзяржаўнага
кіравання. А сучасны вопыт
павінен толькі трансфармавацца
праз навуку ментальнасць.
Нацыянальны асаблівасці, тра-
дыцыі, у тым ліку традыцыі
дзяржаўнасці, павінны быць за-
хаваны.

Рытуе чынам сучаснага кіраў-
ніка мы закладаем фундамент
для пераўтварэння і ў самім
кадравым апарате. Кіраўнік
з новымі падыходамі арганізоўвае
апарату вучобу, укараняе новыя
формы і метады работы і ў
тым самым "падрыхтоўвае" ўвесь
апарат. Хача, з другога боку,
вельмі важна рытуеваць і мала-
дз людзей спецыяльна для рабо-
ты ў органах дзяржаўнага
кіравання. Каб яны прыходзілі
на работу не проста як эканамі-
сты ці юрысты, а ведалі асно-
вы адміністрацыйнай навуцы.

Такім чынам працэс адаптацыі
і набывання прафесійнага вопыта
не зацягваюцца на доўгія гады, як
гэта адбываецца цяпер.

Згадзіцеся, што гэта праблема і
нашай сістэмы адукацыі, якая
часта рытуе чалавека не для
жыцця, а для навуцы, калі веда
становяцца нейкім самадэстат-
ковым фактарам.

Неабходна перш за ўсё
фарміраваць новага чалавека,
прадрыхтоўваць, здольнага
працаваць у новых умовах і
цягнуць сваю працу, грамад-
зяніна і патрыята. Я мержу,
што гэта задача не толькі Ака-
дэміі кіравання, а і іншай
навукальнай установы. Таму не
стоіць аб рэформе адукацыі
праблема, якая павінна быць
сёння немагчыма.

Гэтыя задачы сацыяльна-эканамічнага развіцця краіны.
Неабходна перш за ўсё
фарміраваць новага чалавека,
прадрыхтоўваць, здольнага
працаваць у новых умовах і
цягнуць сваю працу, грамад-
зяніна і патрыята. Я мержу,
што гэта задача не толькі Ака-
дэміі кіравання, а і іншай
навукальнай установы. Таму не
стоіць аб рэформе адукацыі
праблема, якая павінна быць
сёння немагчыма.

Гэтыя задачы сацыяльна-эканамічнага развіцця краіны.
Неабходна перш за ўсё
фарміраваць новага чалавека,
прадрыхтоўваць, здольнага
працаваць у новых умовах і
цягнуць сваю працу, грамад-
зяніна і патрыята. Я мержу,
што гэта задача не толькі Ака-
дэміі кіравання, а і іншай
навукальнай установы. Таму не
стоіць аб рэформе адукацыі
праблема, якая павінна быць
сёння немагчыма.

Гэтыя задачы сацыяльна-эканамічнага развіцця краіны.
Неабходна перш за ўсё
фарміраваць новага чалавека,
прадрыхтоўваць, здольнага
працаваць у новых умовах і
цягнуць сваю працу, грамад-
зяніна і патрыята. Я мержу,
што гэта задача не толькі Ака-
дэміі кіравання, а і іншай
навукальнай установы. Таму не
стоіць аб рэформе адукацыі
праблема, якая павінна быць
сёння немагчыма.

Гэтыя задачы сацыяльна-эканамічнага развіцця краіны.
Неабходна перш за ўсё
фарміраваць новага чалавека,
прадрыхтоўваць, здольнага
працаваць у новых умовах і
цягнуць сваю працу, грамад-
зяніна і патрыята. Я мержу,
што гэта задача не толькі Ака-
дэміі кіравання, а і іншай
навукальнай установы. Таму не
стоіць аб рэформе адукацыі
праблема, якая павінна быць
сёння немагчыма.

Гэтыя задачы сацыяльна-эканамічнага развіцця краіны.
Неабходна перш за ўсё
фарміраваць новага чалавека,
прадрыхтоўваць, здольнага
працаваць у новых умовах і
цягнуць сваю працу, грамад-
зяніна і патрыята. Я мержу,
што гэта задача не толькі Ака-
дэміі кіравання, а і іншай
навукальнай установы. Таму не
стоіць аб рэформе адукацыі
праблема, якая павінна быць
сёння немагчыма.

У суботу ісці ў школу неабавязкова

**Перад намі пастаўлена задача пераводу
агульнаадукацыйных школ у рэжым п'яцідзён-
нага вучэння і 6-дзённага рабочага тыдня. У
сувязі з гэтым трэба вызначыць у механізме
пераходу, які павінен быць даступным як для
настаўніка, так і для вучня.**

Пастаўлена задача
закранае існуючыя вучэ-
на-выхавальныя працэсы, якія
складаюцца гадамі. Такім
чынам мы павінны бу-
дзем правесці вялікую ар-
ганізацыйную работу ў
плане растлумачэння сут-
насці пераходу сям'я педаго-
гаў, бацькоў і дзяцей.

Механізм пераводу
ўстаноў адукацыі ў рэжым
п'яцідзённага вучэння
тыдня дастаткова склад-
на, звязаны з шэрагам
адукацыйных і прыватных
праблем. Таму ўся ар-
ганізацыйна-педагагічная
праца аддзела адукацыі
павінна быць накіравана
на тое, каб яна была больш
кваліфікавана і правільна
ажыццяўлялася готы пераход.

Адапаведна, што ў гэтым
трэба пазбягаць мараль-
ных і кадравых страт.

У раёне праведзены
круглыя сталы, інструк-
цыйна-метадычныя нарады
з усімі катэгорыямі
кіраўніцкага саставу. У пе-
дагагічных калектывах
праходзіць школа, на
якую абмяркоўваюцца асно-
вныя ідэі і напрамкі
работы ўсім матчынымі
каналамі інфармацыі да-
водзіцца да ведама баць-
коў і вучняў. У кодае пра-
ведзеных мерапрыемств
праву выяўлены істотныя
праблемы: п'яцідзённы
вучэбны тыдзень у пра-
паганяванні Міністэрствам
адукацыі варыянт пра-
меяцца неадназначна.

Лічу, што ў рэжыме
п'яцідзённага вучэння
мажа працаваць пачатковая
і базавая школы. Што ты-
чыцца 10-11 класаў, то ў
гэтым навучанні і педа-
гагічным калектывам і пе-
дагагічнай самастойна.
Асноўная праблема
звязана з вучэбнымі пла-
намі. На першы погляд,
вялікая колькасць гадзін
школьнага кампанента,

аддзелена на развіццёвыя
курсы, факультатывы,
спецкурсы не можа быць
рэалізавана ў поўнай ме-
ры, бо вострым уросту ў
вучэбны дзень - гэта, без-
умоўна, перагрузка для дзя-
цей, на якую не дадуць
дазволу ўрачы-гігіеністы.
А правядзенне іх у суб-
оту гэта ўжо вучэбная
дзейнасць.

Думаю, што класна з
профільным навучаннем
перайсці на п'яцідзёнку
практычна не могуць.
Інакш вучні будуць пера-
гружаны, або пазбавлены
матчынасці атрымліваюць
дадатковую адукацыю.

Павелічэнне гадзін ін-
варыянтнай часткі вучэ-
нага плана адбываецца ў
поўнай ступені за кошт
гадзін працоўнага наву-
чання. Але скажыце, якім
чынам у сельскай мясцо-
васці захаваць прышколь-
на-даследчыя ўдзелы і
вырашыць праблему зніж-
эння кошту школьнага хар-
чавання? Не можа не хва-
ляцца і тое, што на гэтым
пераходзе настаўніцкі-прад-
метнікі, якія працуюць у
сельскай школе, могуць
застацца без метадычнага
дапамогі.

Выхавальная работа,
якая патрабуе сістэма-
насі, матанакіраванасці,
пераносіцца на шосты
дзень тыдня, бо звычайна
клубы, гурткі, секцыі і
іншыя маладзёжныя
аб'яднанні становяцца
немагчымымі пасля
вясмы гадзін вучэбнай
дзейнасці. Паўстае такса-
ма пытанне, ці можа вуч-
чэбна-матэрыяльна і ро-
сцуня база забяспечыць
арганізацыю ўсёй выха-
вальнай дзейнасці толькі ў
суботу? Вядома ж, што ў
сельскай мясцовасці да
паступу дзяцей толькі
школы і бібліятэка.

На маю думку, Мі-

ністэрству адукацыі неаб-
ходна прынятава вызначыць
і даць дакладны і
разумелы адказ па ар-
ганізацыі шостага дня.
Калі ёсць заяўка на
п'яцідзёнку, дзе навошта
тады ў рэкамендацыях па
папулярызацыі шостага
дня тыдня, падрыхтаваных
Міністэрствам адукацыі,
Нацыянальным інстытутам
адукацыі, Акадэміяй пас-
лядыпломнай адукацыі,
прапавідаць: "У шосты дзень
тыдня работа павінна быць
арганізавана для ўсіх вуч-
няў працягласцю не менш
як 4-5 гадзін".

Дык ці патрэбна абавязкова
наведванне вуч-
няў шостага дня тыдня?
Ці неабходны ўлік навед-
вання? І, урэшце, самае
галюннае - як быць з хар-
чаваннем у гэты дзень?

Абмяркоўваючы з пе-
дагагічным калектывам
гэтую праблему, мы
прышлі да высновы,
што наведванне дзіцею
шостага дня не павінна
быць абавязковым. Шко-
ла неабходна прапавідаць
толькі пераход да суботы
дзяцей. Гэта значыць за-
яўка ў суботу павінна
быць дакладна спланавана,
і складаны расклад
№2. Але выбар застаецца
за дзіцею: ці правесці гэ-
ты дзень з бацькамі, ці
ісці ў школу. Школа не
можа ўсебакова выхо-
ваць і развіваць пад-
растаючае пакаленне без
асноў, якія закладаюцца
ў сям'і бацькамі. Сёння,
на жаль, дзяцей фарміруе
ў вяртальнай ступені свет
за межамі сям'і.

Старжытныя ўсёхна-
якая мудрасць гаворыць:
каб выхавалі добрага ча-
лавека, трэба кожны
дзень на працягу дзесяці
гадоў даваць дзіцяці ча-
тыры ўрокі - здароўя, лю-
бові, мудрасці, працы.

Вядома, што гэтая за-
дача можа быць выраша-
на толькі сумеснымі на-
магааннямі сям'і і школы.

Тамара ПРЫМАК,
задачыца
аддзела адукацыі
Гомельскага
райвыканкама.

Першы крок да навуцы

Для развіцця даследчай дзейнасці школьнікаў у вобласці існуюць і аб'ектныя ўмовы: адкрытыя лясы лісцяў, вострым гімназія. Палова вучняў 8-11 класаў вывучае прадметы на павышаным і паглыбленым узроўнях. З імі займаюцца высокакваліфікаваныя педагогі, можа іх жа па праву можна на-
зваць навуковымі кіраўнікамі. Сярод іх знаёда Захаранка, настаўніца біялогіі
сярадняй школы №4 Горак, Аляксандр Каласас, настаўнік гісторыі сярэдняй
школы №1 Чарыкава, Ніна Сакава, настаўніца беларускай мовы і літаратуры
Сявіцкая сяр

Камандзіроўка па пісьму

Раз-вымова, два-вымова... А за што?

У пісьме, што прыйшло ў рэдакцыю з далёкага ад сталіцы Касцюковіцкага раёна, сітуацыя акрэслівалася наступным чынам. Настаўніца Прусінскай базавай школы Валіяціна Міхайлаўна Лісеенка пісала аб працяглым канфлікце з дырэктарам школы і пазбаўленні яе прэміі. Акрамя выкладчыцкай работы, Валіяціна Міхайлаўна выконвае абавязкі старэйшай прафкама. Гэтая акалічнасць, на яе думку, і з'яўлялася адной з прычын, і не апошняй, канфлікту.

Першае ўражанне пра педагогаў з Касцюковіцкай школы ў мяне на свяце апошняга года, якое якая прайшла ў нас маймі камандзіроўкай. Сярод вучняў школы №3 - адна з лепшых у горадзе, адна з раёна. Ёсць тут і таленавіты настаўнік, і здольныя дзеці (сярод выпускнікоў ёсць і студэнты па выніках алімпіяд, якія прыводзіліся ў асобных ВНУ), неабласта матэрыяльна-тэхнічна база. Дзі і іншыя школы ным не адрозніваюцца, напрыклад, ад навуковай установы сталічнай вобласці. І па выніках наступлення, і па знешнім выглядзе.

Разам з тым хапае і праблем. Прыпынена будаўніцтва другой і трэцяй чаргі Касцюковіцкага цэментнага завода з-за адсутнасці сродкаў. А між тым, завод з'яўляецца горадаўтваральным прадпрыемствам, і яго фінансавыя праблемы адбіваюцца на бюджэце горада.

На 40 працэнтаў раён датуецца з вобласці, а датычы паступаючых, які правіла, у канцы месяца. Таму са спазненнем выплочваецца зарплата, пра адпачынак можна толькі марыць. Палоў раёна закрываюць чарнобыльцы, хмары. Многія малодшыя сем'і паехалі ў Мінск, Магілёў, раёны цэнтра.

Нягледзячы на змяшчэнне колькасці дзяцей, таму некалькі сярэдніх школ будуць пераўтварены ў школы-сады, адна - у базавую, і адна пачатковую школа будзе закрыта. Закрыта дамагарафічная праблема і Прусінскай базавую школу, размовы аб яе рэарганізацыі ішлі ўжо другі год. Навесце і пачатку года з настаўнікамі ўжо выдуча перамовамі аб новым месцы працы - 60 працэнтаў настаўнікаў жывуць у горадзе, і ўсе яны будуць працягваюцца ў іншых установах адукацыі.

У гэтай складанай эканамічнай сітуацыі ўзрастае роля прафсаюзаў у абароне правоў працоўных. Усе перапрамыслы вы па скарачэнню педагогаў павінны праводзіцца ў строгай адпаведнасці з заканадаўствам.

Як вядома, у снежні мінулага года выйшла вядомае Пастава Савета Міністраў аб ўплатце членскай унесаў навуковых грашмы. І ў студэнці гэтага года, Валіяціна Міхайлаўна, і іншыя члены прафкама вырашылі сабраць сход, растлумачыць сітуацыю педагогам і персаналу школы. Адрэз зназна, што гэтая пастава не паўплывала на дзейнасць прафсаюзнай арганізацыі - яна была захавана.

Аб'яўлены быў сход на 14 гадзін. А фактычна адбыўся крыху раней, захапіўшы частку ўрока. Дзеці ў гэты час працавалі самастойна. Па словах Валіяціна Міхайлаўна, настаўніцы спазніліся на 5-7 хвілін. Дырэктар жа, Спрыўнік Уладзімір Васільевіч, сцвярджае, што на 15. Так з'явілася першая вымова - за зрыў вучэбна-выхавачага працэсу. У выніку Валіяціна Міхайлаўна была пазбаўлена прэміі на 100 працэнтаў.

Паколькі Валіяціна Міхайлаўна з'яўляецца старэйшай прафкама, аб'яўленне вымовы ёй павінна ўзгадняцца з райкамам прафсаюза. Аднак ўзгаднення не было, тым самым было парушана пагадненне Міністраства адукацыі і Рэспубліканскага камітэта прафсаюзаў работнікаў адукацыі і навуцы (87). Акрамя таго, калі на прафсаюзны сход не прысутнічалі ўсе настаўнікі, дык чым была пазбаўлена прэмія толькі Валіяціна Міхайлаўна? Пасля гэтага інцыдэнту ў школу прыязджаў прадстаўнік райкама прафсаюза, але вымова так і не была адменена.

Другая вымова была аб'яўлена праз два месяцы з фармулёўкай "за крадзеж кнігі загадаў". Таксама без узгаднення з райкамам прафсаюза. Зноў жа (у час размовы) у кожнага з абодвух бакоў былі свае версіі, але тым не менш існуе парадокс захоўвання службовых дакументаў, і калі мае месца факт крадзежу - ён павінен мець бесспрэчныя доказы. Іх няма.

Па словах дырэктара, ён прапаноўваў Валіяціна Міхайлаўна паехаць да загадчыка райкама Віктара Міхайлавіча Шведова, каб той ацаніў сітуацыю ў школе як вышэйстаячы кіраўнік. Але настаўніца адмовілася. Мне яна патлумачыла, што не верыла ў вырашэнне канфліктнай сітуацыі на мясцовым узроўні. Таму і напісала ў рэдакцыю.

Разам з загадчыкам райкама ў школу завітаў і намеснік старэйшых раёнаў Віктар Іванавіч Сука. У выніку было прынята рашэнне адмяніць другую вымову як беспадстаўную. Што датычыцца першай вымовы, дык тут сітуацыя не была вырашана канчаткова. Але калі браць за аснову ўжо ўсталяванае пагадненне, яна таксама мае быць незаконнай. Тым больш што ва ўмовах закрыцця школы з любой іскры маглі разгарэцца поспехі, што ў рэшце рэшт і атрымалася. І абавязак кіраўніка ў гэтых сітуацыях - быць больш разважлівым, аналізаваць магчымае развіццё

падзей. Дык, можа, больш важна захоўваць школьны рэгламент па сутнасці, а не па колькасці гадзін? Валіяціна Міхайлаўна ніколі не мела заўваг па працы, была ўдзяльнай раённым і абласным семінараў па абмену вопытам, мела захаванні і грашовыя прэміі. Дзецішча тэчэ гораду, таму маладзёжнай выпускніцкай Магілёўскага педвучэлішча пераступіла парог школы, потым завоўна скончыла педінстытут. І тут раптам зрабілася зноўшай паручальнай працоўнай дысцыплінай. Вядома, у кожным калектыве ёсць канфліктныя сітуацыі, але вырашаць іх трэба ў адпаведнасці з дзяржаўным заканадаўствам.

Валіяціна Міхайлаўна, калі мы гутарылі з ёй адзін на адзін, расказала мне пра сваё жыццё быццё, пра дзяцей - сын ужо вучыцца ў тэхнікуме, дачка збіраецца ў тэхнікум, дачка збіраецца ў музычную вучылішча, пра вялікую гаспадарку, без якой у вёсцы не пражываць. Словам, заўважым, нягледзячы на ​​дзяржаўныя пераўтварэнні, якой часам няма часу выказаць свой боль. І хто, як не дырэктар, павінен старацца ў школе атмасферу шчыльнасці, добразычлівасці, ветлівасці?

І яшчэ такі сумны момант. Забылі пра канфлікт лакальнага маштабу ніхто ў Прусінскай школе не падумаў аб тым, што індэксна было б скасці тэву калі школы, зробіць хоць адну кветкавую клумбу, крыху змяніць фарміраванне школьнага вестыбюля. Некаторым карцінам тут па "сто" гадоў. Чаму ў суседнім Тупічэне школа выглядае, як на выставе? Сапраўды, школа новая, бабудаваная ў паселіску для перасяленцаў, але адчуваецца тут рука гаспадар. У дырэктара Сяміна Трафімавіча Панькова шмат клопатаў: па дабраўпарадкаванні школы і ўчастка. Усё гэта робіцца ў кантакце з прафсаюзным камітэтам, і ніхто тут ні з кім не сварыцца. Вядома, прычыны канфлікту наймаўнікі і старэйшых прафсаюзнага камітэта ўсё ж куды больш глыбокія, чым спосаб уплаты прафсаюзных унесаў.

Нягледзячы на ​​перажывае разам настаўніцтва. Школа - гэта лютарства грамадства. І тая сацыяльная каталізма, якая ў ім адбываецца, у гэтым годзе як ніколі балюча ўдарылі па тых, хто вучыў нас дабрацін, прыстойнасці, умённо заставіла людзей у любых сітуацыях. Задача райкама з'яўляецца, што прусінскай настаўніцкай будучы прафсаюз будзе працаваць у пачатковай школе, а старэйшыя дзеці будуць вучыцца ў трэцяй школе і змогуць атрымаць прыстойныя веды, якія дадуць ім магчымасць атрымаць у далейшым даброў адукацыю. На жаль, базавы Прусінскай школы не давала такой магчымасці.

... А ўвогуле шкада, што першага верасня ў Прусінскай школе завінчыў званок толькі для пачаткоўцаў. І што не ўсё складае ў нашым каралеўстве, калі закрываюцца школы.

Ала ШАЎЦОВА.

Меркаванне

30 прафесій для школьнікаў. Няўжо нам гэта не трэба?..

У "Настаўніцкай газеце" быў надрукаваны ліст бацькоў навучнікаў, якія займаюцца ў Віцебскім міжшкольным навуковым-вытворчым камбінаце (МНВК), які закрываюць. Не-не, ды з сродках інфармацыі паяўляюцца думкі аб закрыцці МНВК. Няўжо яны сапраўды нам не патрэбны? Хочацца расказаць аб Гродзенскім МНВК № 1, які ў гэтым годзе адзначыць сваё 25-годдзе.

Супрацоўнікі камбіната бачаць найпершую задачу ў дапамогу навучанцам яшчэ за школьнай партыі адаптавацца да жорсткіх патрабаванняў, якія прад'яўляюцца рыначнай эканомікай.

У МНВК школьнікі атрымліваюць агульнапрацоўную, політэхнічную, першапачатковую прафесійную падрыхтоўку.

За 25 гадоў змяніўся пералік прафесій, з якіх навучанцы павінны быць падрыхтаваны. Іх было 8, такіх, як токар, швац, аўталекар, дык зараз развіццё рыначнай адносін у рэспубліцы адбілася і на дзейнасці МНВК. У нас вядзецца падрыхтоўка па такіх спецыяльнасцях, як сакратар-машыністка з веданнем замежнай мовы, прадавец-менеджэр, камерцыйны агент, бухгалтарскі ўлік - усяго па 30 прафесійных кірунках.

Навучанцы 8-9 класаў для больш рацыянальнага прафесійнага самавызначэння знаёмяцца па "кальчывах" прычыну з працоўным навукам у розных сферах вытворчасці. Гэта: металапрацоўка, акалогія, медыцына, тэхналогія.

Вучні 10-11 класаў на пачатковым узроўні атрымліваюць прафесійную падрыхтоўку па найбольш масавых прафесіях: карысталіні ЗВМ, швац, повар-кандытар, афіцыянт-бармен, паражны і інш.

У апошняй гадзі ідзе падрыхтоўка па асновах права, асновах педагогікі і псіхалогіі.

Нароўні з навучаннем дзяцей з агульнаадукацыйных школ у нас вядзецца прафесійная падрыхтоўка навучанцаў вярхоўнай школы па спецыяльнасцях: токар, вадзіцель, повар-кандытар, аператар сувязі, памочнік выхавальніка.

Ужо некалькі гадоў наш камбінат вядзе працоўнае і прафесійнае навучанне дзяцей, якія маюць парушэнні разуמוвага і фізічнага развіцця, дзяцей-інвалідаў - навучанцаў школы глухлых і са слабым слыхам, бо перад ім востра стаіць праблема сацыяльнай адаптацыі ў грамадстве. Па гэтым пытанню на базе камбіната праводзіцца семінар для інспектараў раённых аддзелаў адукацыі РАА Гродзенскай вобласці.

За 25 гадоў у МНВК навукаліся больш за 40 тысяч чалавек. Атрымалі кваліфікацыю каля 6,2 тысяч.

Не забываемся мы аб сваіх выпускніках. Па традыцыі, іх мы запрашаем на "Годні прафесіі", у журый конкурсу.

Інжынерна-педагагічны калектыў МНВК

з'яўляецца сувязным звяном у працы па прафэрыянтцыі са школай, іншымі навукальнымі ўстановамі, базавымі прадпрыемствамі.

Давяры камбіната заўсёды адначыны для супрацоўніц школ, башкоў навучанцаў. Кожны год праводзіцца сацыялагічнае апытанне бацькоў аб значнасці МНВК: 86% з іх задаволены тым, што дзеці набываюць прафесію ў камбінаце, 35% хочучы, каб іх дзеці працягвалі навучанне па спецыяльнасці. Не выпадкова на працягу ўсяго года працы МНВК у нас праводзіліся семінары па пытаннях прафэрыянтцыі, працоўнага і прафсаюзнага навучанства ў розных узроўнях, усеагульнай, рэспубліканскай, абласнай, раёнай. Кожны год навучанцы 7-8 класаў школ Ленінскага раёна прыходзяць на экскурсіі ў камбінат, дзе знаёмяцца з умовамі вучбы і працы. Нашы супрацоўнікі імкнучы, каб уражанні ад экскурсіі засталіся добрымі.

У практыцы прафэрыянтцыі работы склаўся шэраг формай, якія дазваляюць сава папулярнасць. Кожны год праводзіцца конкурс для старшакласнікаў "Супер-ўмелец", "Ад вучня да майстра", на якія запрашаюцца прадстаўнікі базавых прадпрыемстваў, шэфы. Мы ўдзячны за супрацоўніцтва кіраўніцтва і работнікам такіх прадпрыемстваў, як "Трасвет", "Гроднааблшмаш", прадстаўніцтва завод "Гроднаармашмаш", ПТВ №49, ПТВ № 41. Асабліва хочацца адзначыць тых прадпрыемстваў, якія самі знаходзяцца ў складанай сітуацыі, аказваюць дапамогу ў абсталяванні швейнага, тэкнара, радыёмэнтатажнага навукальных цэхаў: палычкатавая фабрыка (дырэктар Г.І.Кулакоўскай), в/а "Радзіхвал" (дырэктар В.В.Герасіменка).

Ужо на працягу трох гадоў камбінат фінансавы забяспечвае свой навукальна-вытворчы працэс. Выручэнні ад рэалізацыі тавараў, створанага старшакласнікамі, грошы ідуць на пакупку тэхнікі, прадуктаў, інструментаў, абсталявання абсталявання.

Вядома, адным з пазначчых работ камбіната з'яўляецца паступленне нашых выпускнікоў у навукальныя ўстановы па профілю або працягваюцца па спецыяльнасці (35% вучняў групы "Бухгалтарскі ўлік" працягваюць вучыцца па спецыяльнасці, 25% - "Кухар-кандытар", 20% - "Малодшая медыцына").

Іакаем мы сваіх выпускнікоў на камбінаце ў якасці настаўнікаў і майстроў вытворчага навучанця, тым больш, што такое ўжо здаралася. Вучнем аднаго са старэйшых настаўнікаў МНВК з'яўляецца кіраўніцтва дырэктар Г.С.Руды, таксама на камбінаце працуюць вучні самага Г.С.Руды - настаўнік А.М.Аркушэвіч, майстар вытворчага навучанця І.А.Кубракоў.

Мне здаецца, на пытанне "Ці патрэбны МНВК?", улічваючы імкненне камбіната заняць моладзь, даць прафесію, рэалізаваць магчымасці і дапамагчы старшакласніку знайсці сабе, адказ будзе адзін: "Патрэбны".

Ала КУЛІНОВІЧ, намеснік дырэктара па ВВН.

Сёння дзіцячы азда-раўленчы летнік маюць розную адукацыйную прыналежнасць, розны ўзровень матэрыяльнага, медыцынскага і тэхнічнага забеспячэння, асабліва ў камплектаванні педагагічнымі кадрамі, у метадычным падрыхтоўцы, але адна акалічнасць характэрная для большасці з іх - летнікі размяшчаны ў непаздольнасці адукацыйнага прыроднага і гэта павінна актыўна выкарыстоўвацца ў рабоце з дзецьмі.

Лета з'яўляецца найлепшай парой, каб спалучыць веды, атрыманыя вучнямі на ўроках біялогіі, географіі, астраноміі, батанікі і іншых школьных прадметаў, са стасункамі з навакольным светам, напоўніць жыццё рэальнай, практычнай акалічнасцю дзейнасці. У свой час вядомы педагог Васіль Аляксандравіч Сухомлінскі пісаў: "Ідзіце ў поле, у парк, піце з крыніцы думкі, і гэтая жыва вадзі зробіць вашых вучняў мудрымі даследчыкамі, цікавымі людзьмі і паэтамі".

Асабліва актуальнасць праблема ўзаемадзеяння школы і прыроды набывае ў горадзе з яго біялагічна абеднёным асяроддзем. Шырокае выкарыстанне ва ўсіх сферах жыцця розных электронных сродкаў (камп'ютараў, тэлевізараў, аўдыё- і відэатэхнікі) яшчэ больш адрэзае сённяшніх школьнікаў ад рэальнага свету прыроды. Веды, атрыманыя ў школах, часта не вынікаюць у сапраўдны пошук, эксперымент, вучыцца б разумець прыроду, бачыць яе прыгажосць і адчуваць ас гэтай сутнасці задавальненне.

Калі яшчэ дзесяць гадоў назад прыярытэтам акалічнага гледзя на навакольным свет трэба было даказаць, дык сённяшні дзень гэта не вынікае сумнення. Падрыхтавана вялікая колькасць метадычных распрацовак, у якіх разглядаюцца роз-

ны аспекты акалічнай адукацыі, школьнікаў. Але часцей за ўсё яны напісаны спецыялістамі тых або іншых прыродазнаўчых напрамкаў і маюць вузкасцёвы характар адукацыйнага профілю. Такія метадычныя прыклады павінны спецыялістаў адукацыі, якія збіраюць ужо падрыхтаваныя школьнікаў.

Для самых звычайных азда-раўленчых летнікаў такая прапрацоўка моцна падае складанымі ў выкарыстанні. Неабходна стварыць простыя, даступныя, дзейсныя праграмы па акалічнай адукацыі накіраваныя перш за ўсё на навучанне ў прыродзе і праз прыроду, які будучы спалучацца са школьнымі праграмамі па біялогіі, географіі і іншых прадметах. Цэнтральнае месца ў гэтай рабоце можа быць адведзена акалічным экскурсіям як найбольш дасканалай, комплекснай і распаўсюджанай форме работы. Такім чынам, прадуманая праграма з'яўляецца адной з важных, але не адзінай перадавой для пошуку ў рабоце па акалічнай адукацыі ў азда-раўленчым летніку.

Якская рэалізацыя праграмы будзе ў значнай ступені залежаць ад педагагічных кадраў, іх адносін да прыроды, разумення акалічных праблем, неабходных ведаў і арганізатарскіх здольнасцяў. А такія кадры ў рэспубліцы ёсць. Гэта перш за ўсё педагагічныя работнікі акалічных цэнтраў і

Лета-2002

Прачытаем кнігу пад назвай "Прырода"

Асноватворнай ідэяй такога падыходу з'яўляецца адукацыйная дзейнасць непасрэдна ў прыродзе, праз цесную сувязь з ёй. З гэтай мэтай ствараецца сетка прыродаахоўных і акалічных вучэбных цэнтраў і школ.

У сучасных акалічных умовах рэспублікі стварэнне новага пазашкольнага акалічнага цэнтра падае малаверагодным. Але ў гэтым напрамку моцна больш змястоўна працаваць ужо існуючыя дзіцячыя азда-раўленчыя летнікі, і ў першую чаргу тых, якія дзейнічаюць на працягу круглага года. Усе яны маюць шырокія магчымасці для арганізацыі акалічных экскурсій, знаёмства дзяцей з рознымі прыроднымі аб'ектамі, пошукі прыроды, прывядзення назіранняў за раслінным і жывёльным светам, выканення нежаданых і пасільных для пэўнага ўзросту акалічных даследаванняў. Тут моцна быць пэўнага ўзросту акалічных даследаванняў. Тут моцна быць атымаўлялі б іх не гатовыя веды, а чэкавалі б іх праз назіранні, даследаванні, практычны пошук, эксперымент, вучыцца б разумець прыроду, бачыць яе прыгажосць і адчуваць ас гэтай сутнасці задавальненне.

Калі яшчэ дзесяць гадоў назад прыярытэтам акалічнага гледзя на навакольным свет трэба было даказаць, дык сённяшні дзень гэта не вынікае сумнення. Падрыхтавана вялікая колькасць метадычных распрацовак, у якіх разглядаюцца роз-

ны аспекты акалічнай адукацыі, школьнікаў. Але часцей за ўсё яны напісаны спецыялістамі тых або іншых прыродазнаўчых напрамкаў і маюць вузкасцёвы характар адукацыйнага профілю. Такія метадычныя прыклады павінны спецыялістаў адукацыі, якія збіраюць ужо падрыхтаваныя школьнікаў.

Для самых звычайных азда-раўленчых летнікаў такая прапрацоўка моцна падае складанымі ў выкарыстанні. Неабходна стварыць простыя, даступныя, дзейсныя праграмы па акалічнай адукацыі накіраваныя перш за ўсё на навучанне ў прыродзе і праз прыроду, які будучы спалучацца са школьнымі праграмамі па біялогіі, географіі і іншых прадметах. Цэнтральнае месца ў гэтай рабоце можа быць адведзена акалічным экскурсіям як найбольш дасканалай, комплекснай і распаўсюджанай форме работы. Такім чынам, прадуманая праграма з'яўляецца адной з важных, але не адзінай перадавой для пошуку ў рабоце па акалічнай адукацыі ў азда-раўленчым летніку.

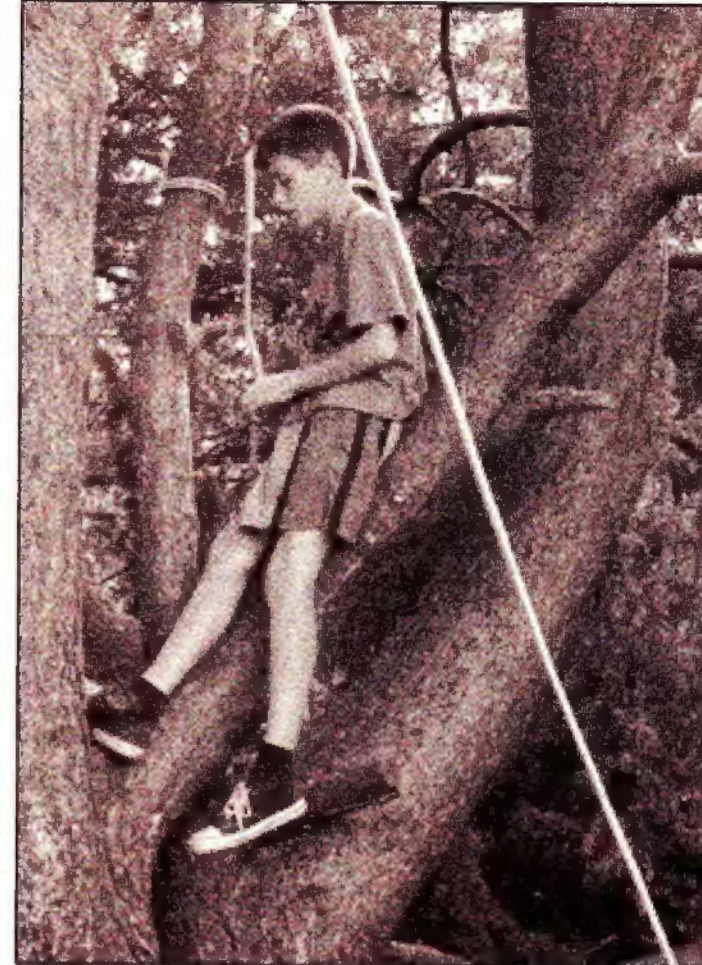
Якская рэалізацыя праграмы будзе ў значнай ступені залежаць ад педагагічных кадраў, іх адносін да прыроды, разумення акалічных праблем, неабходных ведаў і арганізатарскіх здольнасцяў. А такія кадры ў рэспубліцы ёсць. Гэта перш за ўсё педагагічныя работнікі акалічных цэнтраў і

станцый юных натуралістаў, настаўнікі школ, ліцэяў, гімназій з акалічным напрамкам, настаўнікі-прадметнікі, арганізатары школьных акалічных праектаў.

Вынікі акалічнай дзейнасці школьнікаў у дзіцячым азда-раўленчым летніку стануць дзейнымі, калі праца будзе арганізавана ў цеснай узаемадзейнасці з краязнаўцамі і турыстамі.

Што яшчэ можна зрабіць для падрыхтоўкі і арганізацыі акалічнай працы дзяцей?

Гэта перш-наперш вызначыць педагога, які будзе арганізатарам і кіраваннем акалічнага напрамку дзейнасці ў летніку; стварыць як мага больш змястоўную метадычную бібліятэку па акалічным выхаванню; прыцягнуць да работы кваліфікаваных спецыялістаў і арганізаваць вучэбную педагагічную калектыву, які будзе працаваць летам; па магчымасці прыцягнуць самыя неабходныя прылады для змястоўнага і цікавага правядзення акалічных экскурсій (компасы, карты, бінокуляр, вызначальнікі раслін і жывёл, лупы і г.д.), і, нарэшце, вызначыць і раз-

станцый юных натуралістаў, настаўнікі школ, ліцэяў, гімназій з акалічным напрамкам, настаўнікі-прадметнікі, арганізатары школьных акалічных праектаў.

Вынікі акалічнай дзейнасці школьнікаў у дзіцячым азда-раўленчым летніку стануць дзейнымі, калі праца будзе арганізавана ў цеснай узаемадзейнасці з краязнаўцамі і турыстамі.

Што яшчэ можна зрабіць для падрыхтоўкі і арганізацыі акалічнай працы дзяцей?

Гэта перш-наперш вызначыць педагога, які будзе арганізатарам і кіраваннем акалічнага напрамку дзейнасці ў летніку; стварыць як мага больш змястоўную метадычную бібліятэку па акалічным выхаванню; прыцягнуць да работы кваліфікаваных спецыялістаў і арганізаваць вучэбную педагагічную калектыву, які будзе працаваць летам; па магчымасці прыцягнуць самыя неабходныя прылады для змястоўнага і цікавага правядзення акалічных экскурсій (компасы, карты, бінокуляр, вызначальнікі раслін і жывёл, лупы і г.д.), і, нарэшце, вызначыць і раз-

Фота
Мікалая ПУСТАШЫЛЫ.

Вопыт

Зніжэнне правапарушэнняў праз экскурсіі-перасцярогі

Віцебшчыну нельга назваць аэзісам дабрабыту па колькасці правапарушэнняў непалавальных. 80 працэнтаў учыненых імі злачынстваў - крадзежы, у асноўным прадуктаў харчавання. Сярод непалавальных парушэнняў закона школьнікаў - 48 працэнтаў. За год праз абласны прыёмнік-размеркавальнік праходзіць каля 470 бадаг-падлеткаў. У вобласці налічваецца 4860 сірот і дзяцей, пакінутых без апекі бацькоў. Наяўных 5 дзіцячых дамоў, 14 школ-інтэрнатаў і 4 дзіцячых дамоў сямейнага тыпу ўжо не хапае для забеспячэння месцамі ўсіх, хто не мае патрэбы. А колькі недагледжаных дзяцей жыве ў сем'ях бацькоў-п'яніц! Асабліва востра пытанне дзіцячых злачыннасці стаіць у буйных гарадах.

У сітуацыі, якая склалася, максімальную нагрузку па прафілактыцы падлеткавых правапарушэнняў бярэ на сябе школа. Становіцца пытаннем такой работы назапашаны пераходам раённым аддзелам адукацыі Віцебска, дзе створана дзейная сістэма выхавання. Пятні год працуе раёны клуб "Падлетак", арганізаваны метадыстам Бірутай Аляксандраўнай Сямёнкавай. "Будныя" школьнікі наведваюць яго круглы год. Для іх арганізуюцца экскурсіі-перасцярогі ў паправа-працоўнай калоніі, наркадэпансера, сустрачкі з супрацоўнікамі міліцыі і ДАІ. Падлеткам падабаюцца знаёмства са знакамітымі людзьмі, культпаходы і спартыўныя спаборніцтвы, пазездкі ў воінскую частку. Асабліва падабаюцца арганізаваныя на базе клуба летнікі валанцёрства і краязнаўчы, спартыўныя і працоўныя. Паралельна праводзіцца башкоўскі ўсёнаву. Як вынік - зніжэнне злачыннасці падлеткаў у раёне на 17,1 працэнта ў мінулым годзе.

Небяспэка зважэння школьнікаў у вір таксікаманіі і наркаманіі прымушае педагогаў шукаць новыя формы работы з бацькамі. Адна з іх - дыферэнцыраваны башкоўскі сход раёнага маштабу, куды запрашаюцца ўрачы-наркалагі, свяшчэннаслужыцелі, грамадскія работнікі, былыя наркаманы... Башкоў школьнікаў, які стаіць на ўнутрышкольным ўліку, не запалюваць, гучыць, прыводзіць асветніцкую работу, спрабуючы зрабіць аднадушчам у барацьбе за здароўе дзяцей. А становіцца ў вобласці сапраўды сур'ёзнае. У іспіхунарацыйным дыспансэры стаіць на ўліку 663 наркаманы. Нельга не ўлічваць іх круг узвемі, што дазваляе павялічыць гэтую афіцыйную лічбу як мінімум у дзесяць разоў. Але вернемся да статыстыкі. Яна сведчыць, што непалавальных наркаманаў сярод паступаючых на ўлік - 24 чалавекі, да 20 гадоў - 18, да 25 - 153, да 30 - 183. Гэта ўзрост, які мы называем маладзёжым. Сярод тых, хто трапіў у нарказалежнасць - 38 вучняў, 20 студэнтаў, хаця большасць, канешне, без пэўнага роду заняткаў, без сям'і, маюць сузісцяныя. Трапіць у такое заганана кола - значыць добраахвотна асудзіць сябе на паглыб, доўгую, паклітую, ганебную. Таму спецыялісты настойліва рэкамендуяць бацькам "цярпець" пры малейшым падарожжы на прыналежнасць дзяцей да нарка- альбо таксікаманіі звартацца ў дыспансэр, дзе можна працісіць аніманам тэсціраванне; раць не бацца бліж у званы дзеля выратавання дзіцяці. Сваю дапамогу прапануе духавенства "цярпець" пры малейшым падарожжы на прыналежнасць дзяцей да нарка- альбо таксікаманіі звартацца ў дыспансэр, дзе можна працісіць аніманам тэсціраванне; раць не бацца бліж у званы дзеля выратавання дзіцяці. Сваю дапамогу прапануе духавенства "цярпець" пры малейшым падарожжы на прыналежнасць дзяцей да нарка- альбо таксікаманіі звартацца ў дыспансэр, дзе можна працісіць аніманам тэсціраванне; раць не бацца бліж у званы дзеля выратавання дзіцяці. Сваю дапамогу прапануе духавенства "цярпець" пры малейшым падарожжы на прыналежнасць дзяцей да нарка- альбо таксікаманіі звартацца ў дыспансэр, дзе можна працісіць аніманам тэсціраванне; раць не бацца бліж у званы дзеля выратавання дзі

Запатрабаваныя мары

2. Заказ № 1342
2
02 г. у 18.10

Галоўны рэдактар Аляксандр Гайдук